

Boekbesprekingen

TH. VANDENHOUTE, *La réforme des polices en Belgique*, École des Sciences Criminologiques Léon CORNIL, ULB, Bruylant, Brussel, 2000, 290 p.

Het Octopusakkoord en de hieruit voortvloeiende Wet op de geïntegreerde politie gestructureerd op twee niveaus konden op heel wat politieke consensus rekenen. Bij de politiediensten zelf waren en zijn de meningen over de noodzaak tot de politiehervorming en de wijze waarop ze vorm kreeg, afhankelijk van het korps, sterk uiteenlopend. Sommigen vinden de hervorming onbegrijpelijk, voor anderen is het een onvermijdelijke ontwikkeling. De adjunct-commissaris van de Brusselse gemeentepolitie, Thierry VANDENHOUTE, onderzocht in zijn licentiaatthesis de redenen om de bestaande politiestructuur en -aanpak te wijzigen en ging na of de voorziene wijzigingen ook inderdaad antwoorden geven op de geconstateerde problemen.

VANDENHOUTE tracht deze vragen te beantwoorden aan de hand van een historische schets van de evolutie, structuur en werkwijzen van de drie politiediensten (gemeentepolitie, rijkswacht en gerechtelijke politie) van 1830 tot de nieuwe Wet op de geïntegreerde politie. Deze opzet is behoorlijk ambitieus en loopt uiteraard her en der mis.

De evolutie van de drie korpsen in de periode 1830-1990 wordt vrij summier beschreven. Hier steunt de auteur hoofdzakelijk op het standaardwerk over de geschiedenis van de Belgische politie van VAN OUYTRIVE, PONSAERS en CARTUYVELS (1992), maar vult dit aan met een aantal nieuwe bronnen. De selectie die hij maakt uit de geschiedenis is niet altijd evenwichtig; over de gerechtelijke politie en haar ontwikkeling komen we nauwelijks iets te weten. Verder selecteert de auteur gegevens die wijzen op een gebrekkige politieke belangstelling voor de uitbouw van de gemeentepolitie en de gerechtelijke politie en op de groei van de rijkswacht als strak, militair, hiërarchisch, efficiënt en steeds meer autonoom wordende apparaat met oriëntatie op ordehandhaving en later ook op de gerechtelijke taken.

Vanaf de jaren '90 wordt zijn bijdrage veel oorspronkelijker. Er zijn bijzonder weinig werken die, zoals VAN OUYTRIVE en co, trachten voor de reguliere politiediensten een volledig overzicht te geven van de ontwikkelingen en gebeurtenissen. De auteur moet hier dan ook een belangrijke lacune invullen.

In dit stuk tracht de auteur aan te tonen dat de verschillende overheidsmaatregelen om de politieoorlog tegen te gaan, mislukten. In de conclusies van de Bendecommissie wordt naast een veroordeling van talrijke praktijken van politie en magistratuur gesproken van de 'politieoorlog' en worden voorstellen geformuleerd voor een grondige hervorming van het politielandschap. Deze voorstellen worden niet gevolgd door de regering, die ervoor kiest de drie korpsen, weliswaar nu met duidelijke (?) afspraken over de taakverdeling, naast elkaar te laten bestaan. Deze oplossingen van het probleem blijken weinig aarde aan de

dijk te brengen; ze zwengelen integendeel de concurrentie tussen de politiediensten nog aan. De Parlementaire Onderzoekscommissie DUTROUX brengt aan het licht dat de politie zich weinig inlaat met de belangen van de burger maar haar energie stopt in het elkaar bekampen. Door deze resultaten van deze commissie wordt het verder onmogelijk nog langer het bestaande systeem verder te blijven oplappen met halfslachtige maatregelen en dringt een fundamentele hervorming zich op.

In de laatste 100 pagina's van het boek bespreekt en evalueert de auteur de verschillende voorstellen geformuleerd door de parlementaire onderzoekscommissie, de regering, de Commissie HUYBRECHTS, de Senaatcommissie MILQUET, de Vereniging voor Steden en Gemeenten, de politiediensten zelf, de professoren VAN OTRIVE en DE VALCKENEER. Hij besluit met een doorlichting van het uiteindelijke Octopusakkoord en de Wet op de geïntegreerde politie gestructureerd op twee niveaus.

Het werk is verdienstelijk als bron voor de beschrijving van de politieke besluitvorming t.a.v. de organisatie en structuur van de politie vanaf de jaren '90. VANDENHOUTE heeft zich vooral geconcentreerd op de verschillende voorgestelde modellen en de uiteindelijke wet. Hij kwijt zich hierbij bijzonder minutieus van zijn taak en wijst o.a. op een aantal lacunes en tegenstellingen in de wet. Zijn analyse wordt gestaafd doordat een aantal van door hem gesignaleerde structurele problemen inmiddels door de Mozaïek- en de Frescowet werden gewijzigd.

Niettemin zijn er een reeks van bedenkingen te formuleren bij de gepresenteerde analyse. Ze gebeurt immers aan de hand van een aantal impliciete criteria. Deze criteria lijken hun oorsprong te vinden in een common-sensevisie over de organisatie van de politie en zijn niet afgeleid uit de grondige studie van politietheorieën zoals o.a. de theorieën over centralisatie en decentralisatie.

VANDENHOUTE veroordeelt de ontwikkelingen naar een gecentraliseerde politie en van een aantasting van de gemeentelijke autonomie. De bevoegdheden van de ministers, de relatie nationaal politieplan versus lokaal politieplan, de benoemingen van zonechefs, de hiërarchische versus functionele banden tussen de federale en de lokale politie, voorgesteld in de verschillende modellen, worden telkens in dit licht benaderd en geëvalueerd. Het door hem geconstateerde centralisme in een reeks modellen volstaat om ze te verwerpen; modellen die de gemeentelijke autonomie bestendigen en zelfs versterken zijn 'goed'. Achterliggend aan deze visie is de gelijkstelling van centralisatie met een gebrek aan democratie. Deze waardering is in het licht van de literatuur bijzonder ongenueanceerd. De criminologische dimensie van zijn analyse is hierdoor mager.

Dit wordt onder meer ook zichtbaar doordat de periode van de modellendiscussie totaal contextloos wordt behandeld. De enige context vormen de witte marsen, de vlucht van DUTROUX en het uiteindelijke ontslag van de Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken. Door dit gebrek aan contextualisering van de discussies over de ombouw van het politieapparaat is het onmogelijk om de ontwikkeling van de modellen b.v. te kaderen binnen de groeiende populariteit van het Vlaams Blok en de krampachtige pogingen van de meerderheidspartijen om zijn belangrijkste thema's te recupereren. Het is evenmin mogelijk om dit streven naar nieuwe structuren te duiden als een algemene tendens tot herzien van de 'oude' bureaucratische georganiseerde overheidsdiensten tot centraal ge-

stuurde, gedeconcentreerde diensten met een grotere verantwoordelijkheid op het lokale niveau. Noch is het mogelijk de voorgestelde modellen en de uiteindelijke oplossing te duiden in termen van een criminaliseringstendens. De ontwikkeling van de modellen wordt m.a.w. beschreven in een maatschappelijk vacuüm en zonder te steunen op een interessante criminologische theorie die een nieuwe frisse kijk op de ontwikkeling kan bieden.

Een laatste opmerking is terug te voeren naar de eenzijdig structuralistische benadering van het probleem. In de visie van VANDENHOUTE is de politiehervorming de resultante van disfunctionele structuren, van politieke en andere machtsverhoudingen, van de strijd om het zich positioneren van de verschillende politiediensten op de veiligheidsmarkt. De auteur houdt geen enkele rekening met de culturele elementen die, samen met de structurele elementen, in onderlinge wisselwerking de ontwikkelingen bepalen. Het belang van het herstel van de legitimiteit van de politie, de verschuivende rol van de politie in de samenleving, de opvattingen over de rol van de Staat, het toenemend belang van het veiligheidsthema, enz. worden hierdoor nergens betrokken. Door deze cultuurelementen geen plaats te geven in zijn analyse en ze zelfs gelijk te stellen met structurele elementen, gaat VANDENHOUTE ervan uit dat de rol die de politie in de nieuwe structuur zal vervullen, af te lezen is van de structurele uitbouw. We krijgen op deze wijze een vrij inspiratieloze en eenzijdige benadering van de politiehervorming.

Els ENHUS

S. SMEETS en C. STREBELLE, *La police de proximité en Belgique. Vers un nouveau modèle de gestion de l'ordre*, Brussel, Bruylant, 2000, 311 p.

Community policing mag dan 'overbeschreven' zijn in de politieke Angelsaksische literatuur, in de Nederlandstalige en de Franstalige politieliteratuur is dit thema op een paar artikels na afwezig. Wat het wetenschappelijke onderzoek naar community policing betreft, kunnen we nog korter zijn: behalve het onderzoek van de VUB door Tom VAN DEN BROECK en Chris ELAERTS, en de twee onderzoeken van de ULB, zijn er geen universiteiten die zich op dit terrein hebben gewaagd. Daarbij dien ik nog de opmerking te maken dat beide onderzoeken van de ULB kaderen in een evaluatiestudie van de preventie- en veiligheidscontracten in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Eén van deze laatstgenoemde onderzoeken vatten we voor u samen.

SMEETS en STREBELLE vullen dus met dit kwalitatief onderzoek naar de evolutie van 'police de proximité'¹ in acht Franstalige politiekorpsen, een stuk leemte op in het Belgische politieke wetenschappelijke onderzoek naar community policing. In het boek gebruiken ze vaak de begrippen *police de proximité* en *community policing* door elkaar, maar de onderzoekers stellen duidelijk dat beide geen synoniem zijn. *Police de proximité* wordt door hen beschouwd als de Franse afgeleide van *community policing*.

1. De onderzoekers stellen duidelijk dat *police de proximité* en *community policing* in wezen geen synoniemen zijn van elkaar. *Police de proximité* is eigenlijk de Franstalige vertaling van de federale overheid van *community policing*.